

Magdalena Żabowska

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Kazimierz Feleszko

1. Biogram

Sławista i bałkanista, urodzony w Czerniowcach na Ukrainie 18 września 1939 roku, zmarł w Warszawie 3 lipca 2001 roku. Studiował filologię słowiańską (serbochorwatystykę) na UW (pracę magisterską przygotował pod kierunkiem Z. Stiebera w 1963 roku), stopień doktora uzyskał w 1969 roku („Składnia genetiwu i wyrażeń przyimkowych w języku serbsko-chorwackim”, promotor: Z. Stieber), habilitację w 1980 roku („Funkcje form kategorii liczby w polskiej grupie imiennej”), a tytuł profesora w 2001 roku. Zatrudniony w Instytucie Słowianoznawstwa PAN (1962–1979), następnie w Instytucie Filologii Słowiańskiej UW (od 1979 roku), w latach 1992–1997 wykładał na uniwersytecie w Monachium.

Zajmował się składnią języków słowiańskich (serbsko-chorwackiego, macedońskiego i polskiego), głównie w ujęciu konfrontatywnym, oraz problematyką językowo-kulturową Śląska (1979b) i Bukowiny (2002, 2003).

Przetłumaczył wraz z Anną Wierzbicką na język polski książkę Milki Ivić „Kierunki w lingwistyce” (1975, wyd. 2).

2. Składnia języków słowiańskich

W zakresie składni przedmiotem analiz K.F. były zarówno kategorie formalne, por. składnia genetiwu, konstrukcje bezosobowe, jak i kategorie semantyczne i ich wykładniki, por. kwantyfikacja i liczba, temporalność, predykcja imienna. W swoich pracach rozwijał problemy opisu składniowo-semantycznego postawione przez J. Kuryłowicza, M. Ivić, A. Heinza, Z. Topolińską, R. Laskowskiego, A. Bogusławskiego. Stosował metody składni transformacyjnej wypracowane przez M. Ivić oraz składni semantycznej, w polskim językoznawstwie sławistycznym zapoczątkowane przez S. Karolaka i Z. Topolińską, przede wszystkim w zakresie składni predykatowo-argumentowej i grupy imiennej. Wykorzystywał także analizę dystrybucyjną do opisu funkcji semantycznych wyrażeń ze względu na ich kontekst (otoczenie).

Dorobek składniowy K.F. obejmuje pięć głównych wątków tematycznych: 1. składnię i semantykę genetiwu; 2. charakterystykę ilościową grupy imiennej; 3. temporalność; 4. konstrukcje bezosobowe; 5. zdania egzystencjalne.

Opis funkcji składniowych i semantycznych genetiwu (adnominalnego, adwerbalnego i w wyrażeniach przyimkowych) w ujęciu K.F. (1970) nawiązuje do teorii i metod analizy kategorii przypadku M. Ivić (1954) i A. Heinza (1955), a także J. Kuryłowicza (1960).

Kwantyfikację ilościową grupy imiennej rozpatrywał K.F. (1980b) w powiązaniu z kategorią wyznaczoneści (Topolińska 1976). Każdemu *nomen* przypisana jest kategoria ilości (paradygmatyczna lub selekcyjna; K.F. 1978). Opisywał także zależność charakterystyki ilościowej od klasy semantycznej rzeczownika (K.F. 1973) oraz sposobu wyznaczania zbioru (K.F. 1978, 1981a).

Temporalność opisywał K.F. (1974) w odniesieniu do kategorii aspektu i ustaleń J. Kuryłowicza o jego czysto semantycznej funkcji (1972), za człon nienacechowany uznawał formę niedokonaną (por. Bogusławski 2003). Charakterystyka temporalna w językach południowosłowiańskich jest efektem krzyżowania się parametrów: dokonaność/niedokonaność i aoryst/imperfectum (K.F. 1974; K.F., Koseska-Toszeva, Sawicka 1974). Analizował także stosunki temporalne w zdaniu złożonym (K.F. 1977a).

W kontekście zerowania argumentu w funkcji podmiotu rozpatrywał konstrukcje bezosobowe: zdania bezosobowe (K.F. 1967) i tzw. bezpodmiotowe (K.F. 1988), a także zdania z *się* (K.F. 1991). Opis struktury semantycznej takich konstrukcji pozwala na wydobycie ich odmiennych funkcji semantycznych (modalnych), np. pol. *tu się śpi dobrze* vs. *tu się śpi*, por. '(każdy) kto (ktokolwiek) znajdzie się w tym miejscu, może ... vs. powinien ...' (K.F. 1991). Z kolei wykładnikami formalnymi zdań egzystencjalnych (K.F. 1977b, 1981b) są: pozycja *nomen* w rematycznej części zdania, deskrypcja nieokreślona i obecność wykładnika lokalizującego.

Opisywane zjawiska językowe K.F. ujmował w perspektywie zależności między formą (wykładnikami powierzchniowymi) a wyrażaną przez nią treścią (strukturą semantyczną). W swoich konfrontatywnych analizach paralelnych zjawisk syntaktyczno-semantycznych stosował jako punkt odniesienia tzw. *tertium comparationis* (Molas 2017).

→ LICZBA, ILOŚĆ, MIARA, PRZYPADEK, STRUKTURA POWIERZCHNIOWA I GŁĘBOKA

→ ADAM HEINZ, STANISŁAW KAROLAK, VIOLETTA KOSESKA-TOSZEWA, JERZY KURYŁOWICZ, ROMAN LASKOWSKI

Najważniejsze publikacje

K.F. 1967. „Zdanie bezosobowe w języku macedońskim”. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 7: 205–217.

K.F. 1970. *Składnia genetiwu i wyrażen przyimkowych z genetiwem w języku serbsko-chorwackim*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

K.F. 1973. „Synkretyzm i analityzm kwantyfikacji w polskiej grupie imiennej”. W *Liczba, ilość, miara. Materiały Konferencji Naukowej w Jadwisinie, 11–13 maja 1972*, red. Z. Topolińska, i M. Grochowski. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 41–47.

- K.F. 1974. „Aspekt i charakterystyka temporalna macedońskich form preterytalnych”. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 14: 175–181.
- K.F. 1977a. „Stosunki temporalne w macedońskim zdaniu podrzędnie złożonym”. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 16: 217–224.
- K.F. 1977b. „Z problematyki zdań egzystencjalnych w języku polskim i bułgarskim”. W *Kategorie werbalne w języku polskim i bułgarskim (Materiały na konferencję naukową polsko-bułgarską w Warszawie 23–25.XI.1977 r.)*, red. J. Siatkowski. Warszawa: PAN, 9–13.
- K.F. 1978. „Charakterystyka ilościowa grupy imiennej języku polskim. I. Policzalność – niepoliczalność przedmiotów; funkcje składniowe form liczbowych”. *Studia Gramatyczne* 2: 5–16.
- K.F. 1979. „O pewnych osobliwościach składni śląskiej”. W *Zbornik radova povodom 70. godišnjice života akademika Jovana Vukovića*, red. B. Đurđev. Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 95–102.
- K.F. 1980a. „Charakterystyka ilościowa grupy imiennej języku polskim. II. Liczba arytmetyczna a liczba gramatyczna; nazwy zbiorowe”. *Studia Gramatyczne* 3: 5–18.
- K.F. 1980b. *Funkcje form kategorii liczby w polskiej grupie imiennej*. Warszawa: Wydawnictwo UW.
- K.F. 1981a. „Charakterystyka ilościowa grupy imiennej w języku polskim. III. Klasy rzeczowników a formy liczbowe wyrazów zależnych”. *Studia Gramatyczne* 4: 191–208.
- K.F. 1981b. „O pewnych cechach zdań słowiańskich konstituowanych przez tzw. czasowniki egzystencjalne”. W *Budowa, semantyka i łączliwość czasowników języku polskim (Materiały sesji naukowej zorganizowanej przez Instytut Rusycystyki UW, Warszawa 29–30.X.1979 r.) (Studia z Filologii Rosyjskiej i Słowiańskiej, t. 10)*, red. A. Bartoszewicz, i J. Wajszczuk. Warszawa: Wydawnictwo UW, 29–31.
- K.F. 1988. „Miejsce zdań bezpodmiotowych w opisie konfrontatywnym (Uwagi metodologiczne)”. W *Problemy językoznawstwa konfrontatywnego*, red. E. Smułkowa, i K. Feleszko. Warszawa: Wydawnictwo UW, 49–60.
- K.F. 1991. „Paradygmatyka polskich i macedońskich zdań z «się / se»”. W *Problemy opisu gramatycznego języków słowiańskich*, red. M. Grochowski. Warszawa: IJP PAN, 51–55.
- K.F. 2002. *Bukowina moja miłość. Język polski na Bukowinie karpackiej do 1945 roku*, red. A. Żor, t. 1. Warszawa: IS PAN.
- K.F. 2003. *Bukowina moja miłość. Język polski na Bukowinie karpackiej do 1945 roku. Słownik*, red. E. Rzetelska-Feleszko, t. 2. Warszawa: IS PAN.
- K.F., V. Koseska-Toszewa, i I. Sawicka. 1974. „Związek aspektu z temporalnością w językach południowosłowiańskich”. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 14: 183–187.
- K.F. 1981. *Zagadnienia predykcji imiennej w językach południowo-słowiańskich*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

Literatura podmiotowa

- Bogusławski, A. 2003. *Aspekt i negacja*. Warszawa: ILS UW.
- Heinz, A. 1955. *Genetivus w indoeuropejskim systemie przypadkowym*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Ivić, M. 1954. *Značenja srpskohrvatskoginstrumentala i njihov razvoj*. Beograd: Srpska Akademija Nauka, Institut za srpski jezik SANU.

- Ivić, M. 1975. *Kierunki w lingwistyce*, wyd. 2, tłum. K. Feleszko, i A. Wierzbicka. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Kuryłowicz, J. 1960. „Le problème de classement de cas”. W *Esquisses Linguistiques*, red. J. Kuryłowicz. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 131–150.
- Kuryłowicz, J. 1972. „Miejsce aspektu w systemie koniugacyjnym”. W *Symbolae polonicae in honorem Stanisłai Jodłowski*, red. J. Zaleski. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 93–98.
- Molas, J. 2017. „Kazimierz Feleszko – od dopełniacza i liczby po (nie)spełnienie”. W *MY z NICH: spuścizna językoznawców Uniwersytetu Warszawskiego*, red. Z. Zaron, i Z. Greń. Warszawa: BEL Studio, 73–83.
- Topolińska, Z. 1976. „Wyznaczoność, tj. charakterystyka referencyjna grupy imiennej w tekście polskim. I. Uwagi ogólne; grupa imienna jako argument scharakteryzowany”. *Polonica* 2: 33–72.
- Topolińska, Z. 2001. „Kazimierz Feleszko”. *Južnoslovenski Filolog* 57: 136–138.
- Wrocławski, K. 2001. „Kazimierz Feleszko (1939–2001)”. *Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego* 64: 54–56.